

לולב הגזול פרק שלישי סוכה

עין משפט
גר מצוה

לו.

כזולה. כשר: במקצתה. פסול דמנומר הוא: הני עולא בר חנינא. אריקב ולא חקר קאי דמכשר תנא דמתני' ואחא האי תנא למימר דאס מפולש הוא מלידו ללידו פסול צנבק כל שהוא אפילו של מחט ונקב שאינו מפולש ככאיסר אס רחב כאיסר פסול ואע"פ שלד חקר כלום כגון שתחב בו יתד עצה ומתני' בפחות מכאיסר ובשאינו מפולש: **סימני טרפה.** שהצהמה נטרפה זה ולקמיה מפרש ליה: נקלף. סימני טרפה הוא דהיינו הגלודה: נסדק. דהיינו גרגרת שנסדק כולה שלד נשמיר זה חוליא למעלה וחוליא למטה: **ניקב.** כגון ניקב קרום של מוח: **ריאה שנשפכה קיסוון.** הצער שבתוך הקרום נימוח ונעשה כמים: **הא לא קיימי סימפונהא טרפה.** אלמא לא סימני טרפה הוא: **הכא מאי.** אס נימוח וקיימי סימפונהא דהיינו חדרי הרע שהגרעינין צמוכס: **סרוחי מפרסת.** נרקבת: **פוח סרוח.** מפרש לקמן: **כנוס.** צמוחין או צחרדל: **שוק.** מזוול צימור צאור צרותחין: **העשוי כמין כדור עגול.** כדור פלוט"א: **הפיוס.** שנים דבוקין יחד: **הצופס.** קטן כפול הלצן: **גידלו צפוס.** שעושה לו דפוס כשהוא קטן ונותנו צמורו צמוחור וגדל כמות הדפוס. **דפוס פורמ"א צלע"ז.** כל דבר העשוי לעשות למדתו דברים אחרים על גביו כמו מנעלות או צמור כעין שהיו עושין קדמותו ללחם הפנים שיכניסו העיסה לתוך הקדרה והלחם נעשה צלורתה כגון אלו קרי דפוס: **מין צריה אחרת.** שאינו דומה לאתרוג כלל: **מאי לאו פוח מצחוץ.** שנפחתו ונרקב מצחוץ: **סרוח מצפניס.** וקליפתו קיימת כמין ריאה שנשפכה כקיתון: **לא ספח אע"ג דלא סרה סרה אע"ג דלא ספח.** תפח אינפלי"ה צלע"ז כגון שנפלו גשמים צלחש ותפח. סרה ריחו רע מחמת תולעים סרחהו: **דומה לכושי.** שגדל כאן

(א) חולין מו: (ב) זכריות ה: (ג) ז"ל דמין: (ד) [משניות פ"א מ"ד]: (ה) [ז"ל כדור], (ו) כס"א: (ז) [עין פסוק]: (ח) גמ' איחא בוקא דלטמא ופירש רש"י ז"ל בוכנא וכן הוא בערוך. (ט) ז"ל ר' יתחק בן אלעזר.

תורה אור השלם

1. עשר העשר את כל תבואת ורעך היצא הישדה שנה שנה: דברים י"ד כב

הגהות הב"ח

(א) גמ' תני עולא בר חנינא ניקב כנ"ל וכן בש"ס.

מוסף רש"י

ריאה שנשפכה כקיתון. כשר הריאה נימוח בתוך קרומים שלה ושפך מראשה לוספה ומשפך לראשה בתוך הקרומים (וחולין מו:). והוא דקיימא סימפונהא. שלד נימוח הקווקית (שם). אתרוג תפוח וגמ' פסול. טעמא דתולה הדר אמר רמב"ם וילכא (סדור רש"י ס"ו רצח).

א"הא בכולה הא במקצתה: נסדק ניקב: תני עולא בר (א) חנינא יניקב נקב מפולש במשוה ושאינו מפולש בכאיסר בעי רבא גולדו באתרוג סימני טרפה מהו מאי קמביעיא ליה אי נקלף תנינא אי נסדק תנינא אי ניקב תנינא כי קא מביעיא ליה כדעולא אמר רבי יוחנן (ב) ריאה שנשפכה כקיתון כשרה ואמר רבא והוא דקיימא סימפונהא הא לא קיימי סימפונהא טרפה הכא מאי דלמא התם הוא דלא שליט בה אוירא הדר בריא אבל הכא דשליט בה אוירא סרוחי מסרחת או דלמא לא שנא ת"ש אתרוג תפוח סרוח כבוש שלוק יכושי לכן ומנומר פסול אתרוג הכדור פסול ויש אומרים אף התיום אתרוג הבוסר ר"ע פוסל וחכמים מכשירין גדלו בדפוס ועשאו כמין בריה אחרת פסול קתני מיהת תפוח סרוח מאי לאו תפוח מבחוץ וסרוח מבפנים לא אידי ואידי מבחוץ ולא קשיא הא דתפח אע"ג דלא סרה הא דסרה אע"ג דלא תפח אמר מר אתרוג כושי פסול והתניא כושי כשר דומה לכושי פסול אמר אביי כי תנן נמי מתני' דומה לכושי תנן רבא אמר לא קשיא (ג) הא לן והא להו אתרוג הבוסר ר"ע פוסל וחכמים מכשירין אמר רבה ר' עקיבא ור"ש אמרו דבר אחד ר"ע הא דאמרן ר"ש מאי היא (ד) (דתניא) ר"ש פותר את האתרוגים בקוטנא א"ל אביי דלמא לא היא עד כאן לא קאמר ר"ע הכא דבעינן הדר וליכא אבל התם כרבנן סבורא ליה אי נמי עד כאן לא קאמר ר"ש התם אלא דכתיב יעשר תעשר את כל תבואת ורעך כדרך שבני אדם מוציאין לזריעה אבל הכא כרבנן סבורא ליה ותו

לגומא שצאתרוג כשר פטמנו שנתלש העוקץ מתוך האתרוג וחסרו לפיכך פסול והיינו דמי ר' יתחק בן אלעזר נטלה בזכותה מה שנכנס בתוך האתרוג כזכונת הנכנס ומכה באסימא והקשה צונטרס על זה שלא מנינו בכל מקום פטמנא עוקץ ור"מ מפרש שמנינו עוקץ ופיטמנא צמוקס אחד צוקף פי יולא

דופן (נהד דף מו. וס) גבי סימני צוגרת דתנן בן עזאי אומר משמחיר פטמנו רבי יוסי אומר כתי שיהא נותן ידו על העוקץ והוא שוקע ושוהה לחזור דעוקץ הוא חודו של דד שהתינוק מכניס לתוך פיו ופיטמנא הוא הצער שמתת העוקץ שמחיר סביב וקלת היה נראה מלמזכיר כאן גבי אתרוג פטמנו ועוקלו וחוטמו וכן נמי התם גבי דדי אשה משמע ששלשה צמוקס אחד לזד ראשו של אתרוג דעוקץ פעמים שיואל מחודו שצראשו כמין עוקץ בולט וקשה כעץ ולכן קרי ליה עוקץ ונטלה פטמנו דהיינו צוכנמו היינו שנתלש אותו עוקץ צמוקס חיבורו ונשאר כמין גומא צראש אתרוגו וצפרק יולא דופן (ג"ג) (ס) פירש צונטרס מוטמו ספק וכאן פירש צמוטמו אפילו צמשהו הנראה צעזי גובהו שמשפע ויורד לזד ראשו וצירושלמי אמר נטלה פטמנו תמן אמרי שוטמנו משמע שהוא לזד ראשו צעין פרס שזן וצערון (ו) פירש צעס ר"ח נטלה פטמנו כמין הדברים שהוא דד של חוטס כמין פטמנא של דד כרתנן (עוקלן פ"ב מ"ג) פטמנא של רימון אזל [הא] דלמר רבי יתחק נטלה צוכנמו הוא קלה העץ הנתון צאתרוג כאותו דשחיטת חולין (דף מ: מ:): האי (ז) (צוכנא) דלטמא דשך מדוכתיה טריפה מתוך פירושו משמע דפטמנו וצוכנמו תרי מיני נינהו זה צעוקן זה צראשו ולא צא (ח) ר' אליעזר יתחק לפרש אלף להוסף על המשנה וצעס רבינו גרשום מאור הגולה פירש צערון כפירוש רבינו יתחק צר יהודה הלוי: **הא בכולה הא במקצתה.**

פי' צונטרס במקצתה פסול דמיחזי כמנומר ורבינו חננאל פי' איפכא כזולה פסול דלטרפות מדמי לה צמעתין וגבי טריפות אשחון כפרק אלו טרפות (חולין דף נה:) הגלודה טריפה ואס נשמירי זה כסלע כשרה דהדרא צריא וכן מוכח מדפריך אי נקלף תנינא כלומר אס סימן טריפה דקא אמרינן היינו נקלף דסימן טריפה הוא הגלודה תנינא צמתני שהוא פסול צאתרוג משמע צהריא דענין טריפה מיפסיל: **אי נסדק תנינא.** שהוא כעין טרפות צגרגרת שנסדקה כולה שלד נשמירי זה חוליא למעלה וחוליא למטה תנינא צמתני סדק פסול וצכי האי גוונא שנסדק על פני כולה אי ניקב שגס הוא סימן טריפה כמו ניקב קרום של מוח והשתא הא דפריך עלה תנינא לא הוי כעין אחריני אלף כלומר תנינא שהוא כשר גבי אתרוג דקתני מתני' ניקב ולא חקר כשר ומכל מקום אע"ג דלענין טרפות אסור התם הוא משום דקרום לחודיה קאי אלף הכא כוליה אתרוג חיבור הוא ודמי לניקב הלכא ולא לציט חללו ויתכן דגבי אתרוג נמי אס ניקב עד חדרי הרע שהגרעינין לתוכן פסול אע"ג שלד חקר ולעיל דבעי נקב מפולש היינו שלד כנגד אותן חדרים ואס ניקב עד שם ככלל מפולש הוא לדחות חדרים צמוקס סימפונות דריאה קיימי כדמוכח שמעתין דבעי ליה למיפסל נשפכה כקיתון משום דלא קיימי סימפונהא ואי הוה מפרשי דמתנינא דקתני ניקב וחסר כל שהוא פסול תרי מיני נינהו הוה ניחא טפי דהוי תנינא דומיא דאתריני כלומר ניקב נקב מפולש או לציט חללו לומר כן דמשמע דחדא מלתא היא מדקתני סיפא ניקב ולא חקר כשר:

אתרוג בכדור פסול. כלומר עשוי כדור של עור שמתחכות הצנות צו כדדרשינן (בפסיקתא רבתי) דצרי חכמים כדרכנות כדכור של צנות שזורקות זו לזו כך דצרי תורה נזרקת מפה אל פה פלוט"א צלע"ז כי היא דהכדור והאימוס דסוף ארבע מיתות (פגהדין דף סה. וס) ואית דגרס כדור צלע"ז והיינו עשוי כמין דוד ועגול כקדריה: [וע"ע מוסף פגהדין סו. ד"ה מדור ומוס' חולין סד. ד"ה כודרת]: **אתרוג הבוסר.** פי' צונטרס קטן כפול הלצן ולא יתכן כדפרשיט צריש פירקין (דף לב:): אהיהא דשיעור אתרוג דמייתין התם: מקורולות

ס ד מ"י פ"ח מהלכות לולב הלכה ז טו"ש"ע
א"ת ס' ק"מ ספ"ק ז:
ס ב מ"י שם טו"ש"ע
שם ספ"ק ז:
ס ב ד מ"י פ"ז מהל' שחיטה הלכה ט סג
עין סג טו"ש"ע י"ד פ"ו לו
ספ"ק ז:
ס ב (מ"י) פ"ח מהלכות לולב הלכה ח סג
עין מד טו"ש"ע א"ת סימן קמ"ח ספ"ק ז:
ס ב ו מ"י שם טו"ש"ע שם ספ"ק ז:
ס ב ז מ"י שם טו"ש"ע שם ספ"ק ז:
ח (טו"ש"ע שם ספ"ק ז):
ע ט מ"י שם טו"ש"ע שם ספ"ק ז:
ספ"ק ז:

לעזי רש"י

פילוט"א. כדור. פורמ"א. צורה. תבנית. אינפלי"ה (אינפלי"ר). להתנפת. קונטרפ"ט (קונטרפ"ט). בעל-בגד חשינה. בעל תבניות חרינות.

רבינו חננאל

ניקב וחסר כל שחו פסול. תני עולא בר חנינא ניקב נקב מפולש במשוה, ושאינו מפולש בכאיסר. בעי רבא גולדו כו באתרוג סימני טריפה, כגון שנשפך כקיתון [מהו]. ואמרינן ת"ש אתרוג תפוח סרוח פסול, מאי לאו תפוח מבחוץ וסרוח מבפנים, וקתני פסול. ודחינן לא אידי ואידי מבחוץ, ולא קשיא הא דאיתפח ואחר כך סרוח, והא דסרוח ואחר כך איתפח, ולא איפשטא. אתרוג כושי פסול. אוקמה אביי דומה לאדם כושי פסול, אבל אתרוג כושי כשר. ורבא אוקמה בארץ ישראל שבו שאתרוג כושי פסול, שאתרוגין [אינם] שחורים. אבל בבבל שאתרוגין שחורים כושי כשר. [אתרוג] הבוסר כדכתיב אבות אכלו בוסר. ר' עקיבא פוסל, וחכמים משריפין. והלכתא בחכמים. ור' שמעון דפטר את האתרוגין בקוטנן מן המעשר, ביטשיר ר' עקיבא אמרה.